

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนที่มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียน ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จัก คิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, หน้า 5-13) แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ทั้งทางด้านเทคโนโลยี วิทยาการ ข้อมูลข่าวสารและวิถีชีวิตเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งความเจริญการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่เดิมกลายเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อนทั้งค่านิยมวัฒนธรรมของภาวะสังคมในปัจจุบันและอนาคต ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกระดับปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดปัญหานานับประการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน อาทิ ปัญหาสุขภาพจิต เกิดความเครียดและปรับตัวไม่ได้ การฆ่าตัวตาย ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศการกลั่นแกล้งรังแก ก้าวร้าว ความรุนแรงและการทารุณกรรมในรูปแบบต่างๆ ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและอาชีพ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2546, หน้า 1) ดังนั้นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดย การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างหนึ่งที่สามารถป้องกัน แก้ไขและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งด้าน ร่างกาย.จิตใจ.สติปัญญา.ความสามารถ.มีคุณธรรมจริยธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นสุข (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 59) การดำเนินงานตามการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสภาพปัจจุบันผู้บริหารเป็นหลักในการดำเนินงานร่วมกับครูทุกคนในโรงเรียน สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ วางแผน กำกับดูแล โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายทั้งโรงเรียนและสมาชิกในครอบครัวเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคิดว่าถ้าหากนำหลักจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเกิดผลดีต่อนักเรียนมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องการบริหาร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัด กรุงเทพมหานคร

ปัญหาการวิจัย

1. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยา ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน มีระดับปฏิบัติงาน เป็นอย่างไร
2. การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ของโรงเรียน ประถมศึกษา เขตบางบอน มีระดับปฏิบัติงาน ต่างกันหรือไม่
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลัก จิตวิทยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลัก จิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู
2. เปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้ หลักการจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความเห็น

ของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน

3. ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของ โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

สมมุติฐานการวิจัย

1. ระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้จิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารและครู ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารและครู ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

4. ผู้บริหารและครู ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

5. ผู้บริหารและครู ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงาน การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2554

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะครู และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในพื้นที่เขตบางบอนสังกัดกรุงเทพมหานคร 8 โรงเรียน จำนวน 338 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการออกแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร 12 คน และครู 168 คน รวมจำนวน 180 คน โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 โรงเรียน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p.608) ค่าความเชื่อมั่น 95%

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกเป็น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 10)

2.2.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2.1.2 การคัดกรองนักเรียน

2.2.1.3 การส่งเสริมนักเรียน

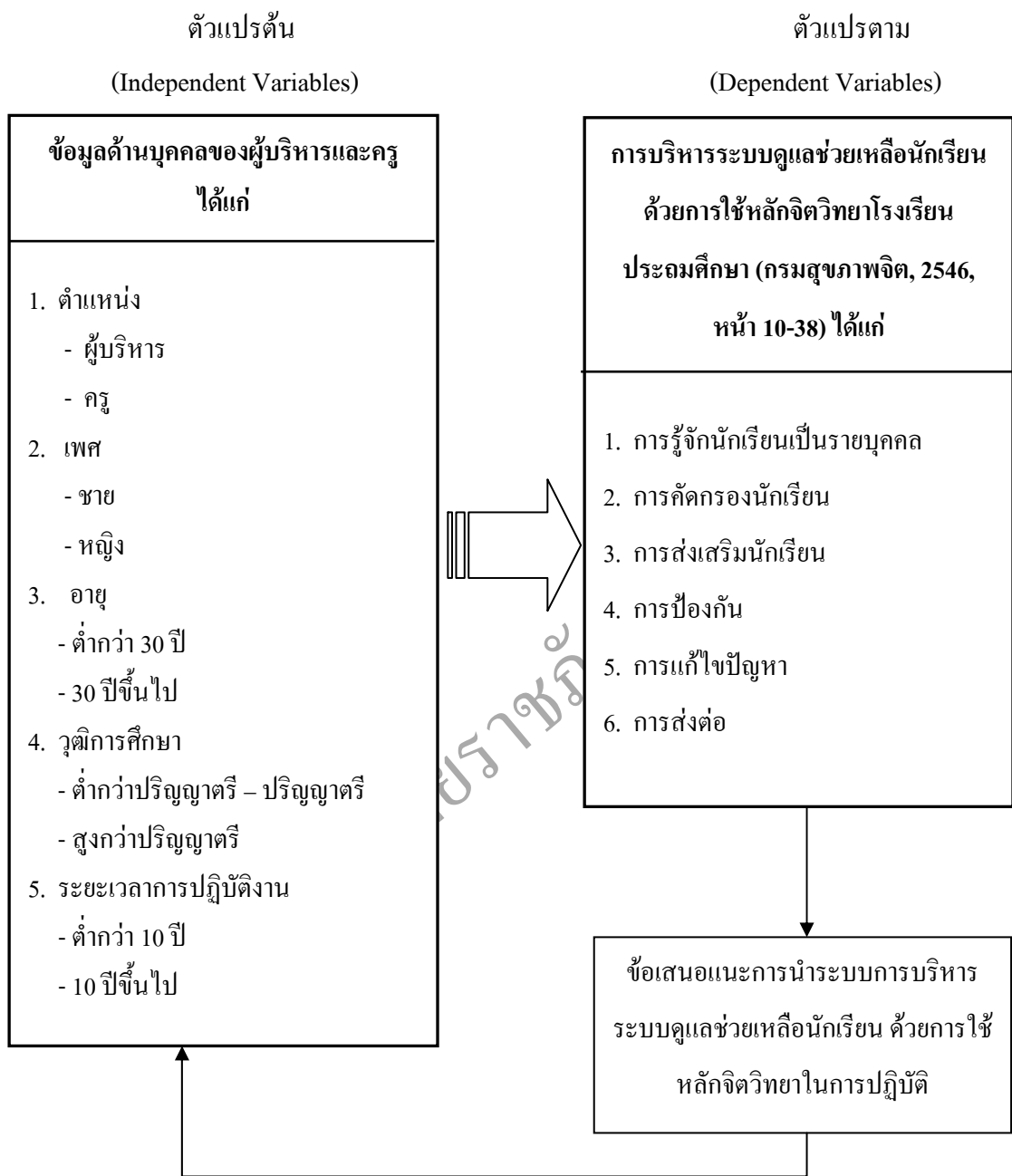
2.2.1.4 การป้องกัน

2.2.1.5 การแก้ไขปัญหา

2.2.1.6 การส่งต่อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานครผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะมีดังนี้

1. **โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร** หมายถึง โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดทำการสอนระดับประถมศึกษา

2. **เขตบางบอน** หมายถึง 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงธนใต้ มีโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เปิดทำการสอนระดับประถมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตบางบอนทั้งหมด 8 โรงเรียน

3. **โรงเรียนระดับประถมศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตบางบอน และเป็นโรงเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร

4. **การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนด้วยวิธีและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกัน 5) การแก้ไขปัญหา 6) การส่งต่อ ดังนี้

4.1 **การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล** หมายถึง การรู้จักข้อมูลที่จำเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว อันจะทำให้ครูประจำชั้น มีความรู้ความเข้าใจในตัวนักเรียนมากขึ้น เช่น การใช้ระเบียนสะสม การเยี่ยมบ้าน กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนสำรวจตนเองและรู้จักตนเอง เป็นต้น

4.2 **การคัดกรองนักเรียน** หมายถึง การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยใช้ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรม เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) **กลุ่มปกติ** คือ นักเรียนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2) **กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา** คือ นักเรียนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา การคัดกรองนักเรียน มีประโยชน์ต่อครูประจำชั้นในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้อง

4.3 **การส่งเสริมนักเรียน** หมายถึง การสนับสนุนนักเรียนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา มีคุณภาพมากขึ้นและมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ เช่น จัดกิจกรรมโฮมรูม ที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จัดกิจกรรมซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนใน

กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง อีกทั้งส่งเสริมกิจกรรมพัฒนานักเรียนในกลุ่มเสี่ยงให้ เป็นกลุ่มปกติที่ยั่งยืนได้

4.4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมของครูประจำชั้น ให้กับนักเรียนที่ปรึกษาที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาได้ป้องกันตนเองเช่น เอาใจใส่ดูแลนักเรียน โดยทั่วถึงเท่าเทียมกัน โดยใช้องค์ความรู้ ทักษะในการให้คำปรึกษาตามหลักจิตวิทยาวัยรุ่น ตลอดจนติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

4.5 การแก้ไข้ปัญหา หมายถึง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีการพัฒนาเต็มโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป โดยการให้คำแนะนำในเรื่องการปรับตัว และวางตัวในสังคม อีกทั้งปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทางด้านบุคลิกภาพ เป็นต้น

4.6 การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การดำเนินการส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ไปยังหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือ อย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น โดยการประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ผู้ปกครอง เพื่อส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปแก้ไข ตลอดจนติดตามผลการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปรับการช่วยเหลือด้วย

5. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายปกครอง รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายงบประมาณ หัวหน้ากิจกรรม พัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หัวหน้าสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หัวหน้ากลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หัวหน้า สายชั้นอนุบาล หัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หัวหน้าสาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หัวหน้า สายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

6. ครู หมายถึง ข้าราชการครูผู้ที่ทำหน้าที่สอน และจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน ปีการศึกษา 2554

7. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยา หมายถึง การนำทฤษฎีทาง จิตวิทยามาใช้กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีหลักการ ตามแนวของทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง

8. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ทำงานในสถานศึกษาตั้งแต่วันแรกเข้า จนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักการและเครื่องมือทางจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการบริหารงานแนะแนวที่ใช้การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานครด้านปัจจัยต่างๆ ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. นำเสนอผลการวิจัยต่อสำนักงานเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร